

Regionalt friluftslivsarbete

Lisa Bergström, utvecklingsledare, partnerskap fritid, regionalt friluftsliv i Jönköpings län



**KOMMUNAL UTVECKLING
JÖNKÖPINGS LÄN**

Bakgrund

Sammanfattning

Jönköpings kommun vill med den här planen för friluftsliv fastställa kommunens centrala vilja med friluftslivsarbetet under perioden 2018-2023. Den ska vara ett styrdokument för kommunens samtliga nämnder, förvaltningar och bolag.

Sex friluftspolitiska mål

Planen har fokus på sex av de tio friluftspolitiska målen. De finns redovisade under respektive filk.

Friluftsliv i naturen

Samverkan för friluftslivet

Friluftsliv

Utomhuspedagogik

<https://www.youtube.com/watch?v=bFgXSMQJSVU>

YouTube

arbeta med friluftsliv



Arbete med friluftsliv

[Arbete med friluftsliv - YouTube](#)

VISION

Jönköping ska vara en av Sveriges bästa friluftskommuner. Antalet utövare av friluftsliv i kommunen ska vara i absolut sverigetopp – såväl vad gäller kommuninvånare som besökare.

JÖNKÖPINGS
KOMMUN



Friluftsliv i Jönköping

Program för friluftslivsfrågor i Jönköpings kommun 2014-2018

Vision

Jönköpings kommun ska erbjuda ett attraktivt, mångfasetterat friluftsliv för alla, i bred samverkan.

Friluftsliv och naturturism skall vara väsentliga och naturliga delar i kommunens friluftslivsutveckling med fokus på hållbarhet utifrån sociala, ekologiska, ekonomiska och kulturella värden.

Mål

Att ständigt vara bland de 10 i topp bästa friluftskommunerna i rankingen "Sveriges bästa friluftskommun"*.

Utöver Plan för friluftsliv

- ▶ Grönstrukturplan
- ▶ Naturvårdsprogram
- ▶ Del i översiktsplaner
- ▶ Hållbarhetsprogrammet
- ▶ *Röd tråd Agenda 2030*

KOMMUNEN

Sök | E-tjänster | Mina sidor | Anslagstavla | Lättläst | Teckenspråk | Övrigt

Barn & utbildning | Omsorg & hjälp | Fritid, kultur & natur | Bygga, bo & miljö | Trafik & stadsplanering | Näringsliv & arbete | Kommun & service

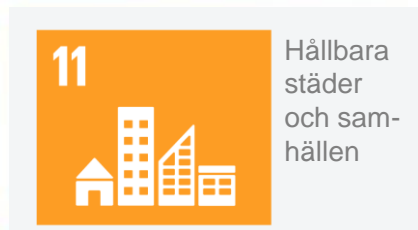
Jönköpings kommun > Trafik & stadsplanering > Planarbete och samhällsbyggnad > Översiktlig planering > Grönstrukturplan och naturvårdsprogram

Grönstrukturplan och naturvårdsprogram

Planarbete och samhällsbyggnad

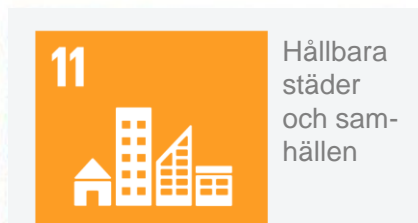
Översiktlig planering
Vad innebär översiktlig planering?
Gällande översiktsplaner
Ny översiktsplan - Utbyggnadsstrategi 200 000 invånare
Grönstrukturplan och naturvårdsprogram
Planprocessen, översiktsplan

Friluftslivsmålen och Agenda 2030



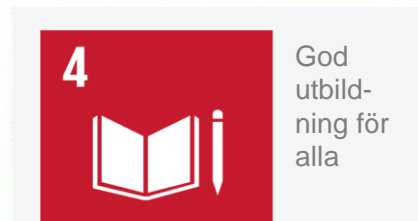
Hållbara städer och samhällen

Tillgänglig natur för alla



Hållbara städer och samhällen

Attraktiv tätortsnära natur



God utbildning för alla

Ett rikt friluftsliv i skolan

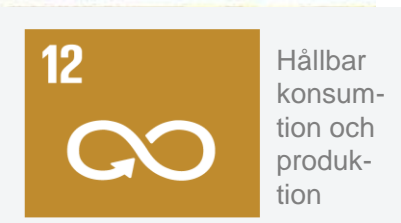


Starkt engagemang och samverkan för friluftslivet



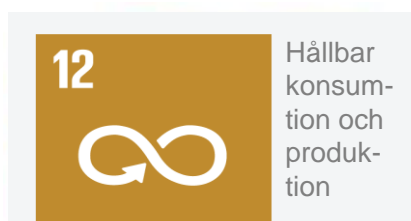
Arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling



Hållbar konsumtion och produktion

God kunskap om friluftslivet



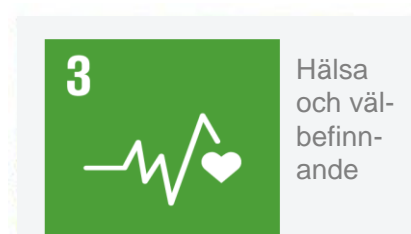
Hållbar konsumtion och produktion

Allemansrätten



Eko-system och biologisk mång-fald

Skyddade områden som resurs för friluftslivet



Hälsa och välbefinnande

Friluftsliv för god folkhälsa



Eko-system och biologisk mång-fald

Tillgång till natur för friluftsliv



Fritid --> *Friluftsliv*

Friluftsliv

Att aktivt arbeta med friluftslivsutveckling är en kostnadseffektiv insats för en kommun när det gäller förbättrad folkhälsa. Det ger högre livskvalitet och sparad sjukvård, ökad attraktivitet till en plats att leva, verka och bo på.



Friluftsliv

Att aktivt arbeta med friluftslivsutveckling är en kostnadseffektiv insats för en kommun. Det ger högre livskvalitet, förbättrad folkhälsa, spar sjukvård och ökar attraktivitet till en plats att leva, verka och bo på.

Läs mer →

www.kommunalutveckling.nu

Utmaningar för friluftslivet

1. Personal och resurser
2. Friluftsliv som ett "arbetsfält" likt idrott och kultur
3. En "kommunal fråga" dvs hängränna ej stuprör



Unik tjänst i Sverige

- **Smålandsleden/ledutveckling**

- Uppbyggnad av ledorganisation enligt nationell standard
- Behov av strategisk arbete och ledutveckling, vilket inte hunnits med tidigare.
- Nationellt är det önskvärt att prata med regionala aktörer istället för 290 kommuner
- När vandring är på banan kan vi utveckla MTB, klättring, kanot i samma anda?



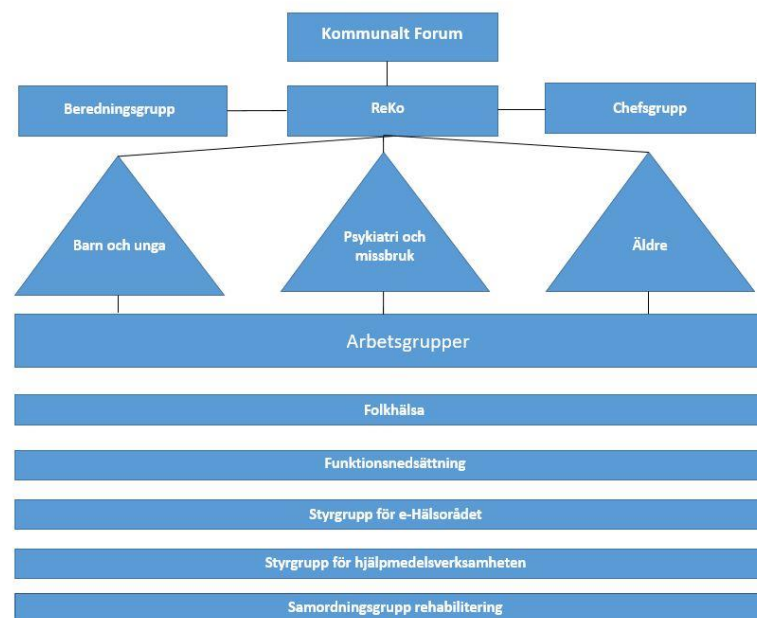
- **Friluftslivsutveckling**

- Strategiskt Friluftslivsarbete – vägledning, och stöd till kommunerna
- Omvärldsbevakning – vad säger forskningen? mm
- Röd tråd från det nationella, regionala och lokala arbetet
- Samverkan med civilsamhället.
- Söka externa medel
- Utbildningsinsatser
- Utvecklingsområden
 - fiske
 - tillgänglig natur
 - utomhuspedagogik
 - implementering av forskning
 - psykisk hälsa och naturkontakt
 - digitalisering, IoT, karta mm
 - statistik och nyckeltal
 - ect



Kopplar friluftsliv/gröna frågor in i Kommunal utvecklings arbete i stort

- **Barn & unga**
 - Civilsamhälle
 - Tätortsnära natur/skapa förutsättningar
 - Öppen fritidsgårdsverksamhet
 - Utomhuspedagogik, naturskolor och samverkan med civilsamhället
 - Riskful play – ansvar och rörelsebehov. Riskhantering
- **Psykiatri och missbruk**
 - Forskning visar tydligt att grönska har inverkan på vår mående
- **Äldre**
 - Forskning visar att friluftslivet har störst effekt på just äldre
 - Aktiviteter för äldre "Bästa platsen" etc
 - Besökt äldreomsorgschefer, bästa platsen arbetsgruppen m.fl.



Verksamhetsplan 2023

Utbildningsinsatser

Mer friluftsliv heldag
Nationell Tankesmedja (HT)
Smålandsleden (studiebesök i Skåne)
Del av öppen fritidsgårdsverksamhets utbildningspaket (äventyrspedagogik) Samverkan HLK
Blev en liten del av "Utveckling av idrottslig verksamhet utifrån ett kommunalt perspektiv" samverkan med Linnéuniversitetet

Digitalisering

IoT
Naturkartan (GIS folk, kommunikatörer, naturturism och drift/skötsel)

Kommunens planer för friluftsliv

Friluftsråd/Friluftspaner
Gemensamma nyckeltal??

Utvecklingsarbete

Enkät: Sveriges bästa friluftskommun
Lär känna varandras friluftslivsarbete bättre
Smålandsleden och dess organisation
Söka externa medel gemensamt
Ständig omvärldsbevakning

Kommunikation & Information

Allemansrätten 19-25 sept
Marknadsför vår natur (kommunikatörer)

Samarbete kring friluftsliv

Besöka PKS och Kommunstyrelsernas ordföranden (KSO)
Samverkan med övriga regionala aktörer (röd tråd)
Besöksnäringstrategin / naturturism
Nationell dialog med föreningslivet (Svenskt friluftsliv) – hur kan vi få bättre dialog/samverkan med civilsamhället regionalt?

Aktiviteter och insatser inom friluftslivet

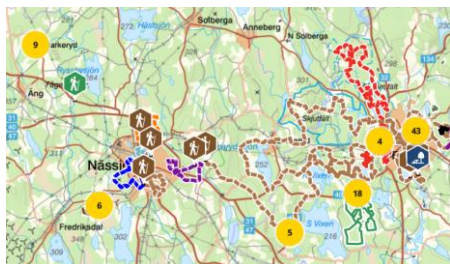
Äldre (strategigrupp äldre)
Personer med funktionsnedsättning
Barn och unga (Ung fritid + utomhuspedagogik)
Skräp i naturen (workshop)
Psykisk hälsa och naturkontakt (strategigrupp psykiatri och missbruk)
Cykelprojekt (Tillväxtverket)
Vandring (LONA? Tillväxtverket)
Mer FISKE på allas hemsidor

Blått = rubriker i enkäten Sveriges bästa friluftskommun

Teman möten (grund: nätverk för friluftslivsutveckling)

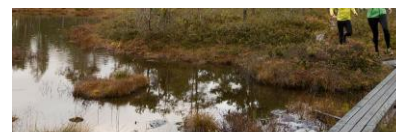
GIS möte

- Behöver deras expertis
- Synergi blir att vi breddar friluftsförfrågan i varje kommun
- Inventeringsappar
- Dialog kring naturvägledning mm
- *Kommer att besöka deras nätverksmöte i feb.*



Team Plan för friluftsliv

- Delar erfarenheter, tips och idéer
- Synkar – hittar en röd tråd
- Koppling till det nationella och regionala



Hitta på sidan

Planera för friluftsliv

Att planera för friluftsliv är att planera för ökad hälsa och naturförståelse samt regional utveckling.


Tillgång till natur för friluftsliv är ett av de friluftspolitiska målen där den kommunala fysiska planeringen är väsentlig för att målet ska nås. Även annan planering är av betydelse som den statliga beredningsgruppen och det arbete som görs på regional nivå.

Regionalt

Regionalt "samverkansråd kring gröna frågor"

Vem gör vad?

Länsstyrelsen
Sektion folkhälsa
Regional utveckling
Kommunal utveckling

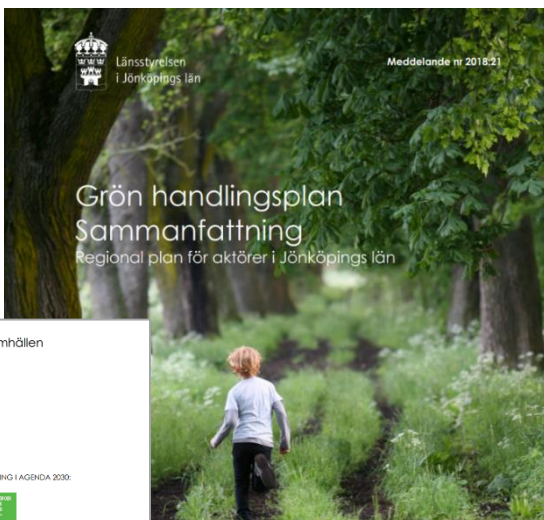


Jönköpings län
Regional utvecklingsstrategi
2020-2035

Region
Jönköpings län 2015-11-24 RJL 2015/469

**Tillsammans
för jämlik hälsa
och ett bra liv
i Jönköpings län**

Regional strategi 2016-2025
Handlingsplan 2018-2019




Länsstyrelsen
i Jönköpings län Meddelande nr 2018:3


**Grön handlingsplan
Sammanfattning**
Regional plan för aktörer i Jönköpings län

Hållbara städer och samhällen
BERÖRDA MÅL FÖR FOKUSOMRÅDET
MILJÖMÅL:
God bebyggd miljö



GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING I AGENDA 2030:



KOMMUNAL UTVECKLING
JÖNKÖPINGS LÄN



**Tillsammans möter vi framtidens behov inom
området främjande, hälsa, stöd, omsorg och vård
2020-2030**

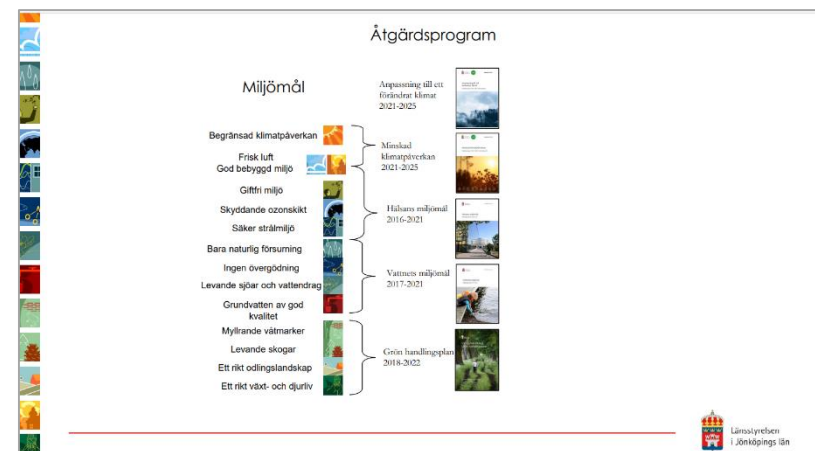
**Strategi för hållbar besöksnäring
i Jönköpings län 2023-2030**



Åtgärdsprogram




Miljömål

Begränsad klimatpåverkan	Adaptation till ett förändrat klimat 2021-2025	Minskad klimatpåverkan 2021-2025
Frisk luft		
God bebyggd miljö		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt		
Säker strålmiljö		
Bara naturlig försurning		
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Myrlände våtmarker		
Levande skogar		
Ett rikt odlingslandskap		
Ett rikt växt- och djurliv		



Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Småland
SVERIGE PÅ RIKTIGT

UPPLEVELSER | SV  |  

VÄLKOMMEN TILL

SMÅLAND



UPPLEV SMÅLAND 

Höst vid Nykulla utkikstorn. © Alexander Hall

Nationellt

Svenskt Friluftsliv

Aktuellt ▾ Allemansrätten ▾ Påverkan ▾ Fakta ▾ Bidrag ▾

Friluftstatistik

Hem » Friluftstatistik

Här har Svenskt Friluftsliv samlat ett axplock av statistik som finns i Sverige kring friluftsliv. Syftet är att göra statistik mer lättillgängligt för fler att ta del av.

Vanor & beteenden Hinder för friluftsliv

Hem / Center för idrotts- och friluf...

Center för idrotts- och friluftsanläggningar

Kunskapen om fritidens rumsliga förutsättningar behöver utvecklas. Förändrade motionsvanor, miljö och klimat, förtätning, ökad ohälsa och andra samhällsliga trender gör

Varför ett nationellt ramverk? Organisering Kommunikation



Kvalitetskri

Här är kvalitetskri... ska ge hela landet förutsättningar at... att harmonisera... regelverk kring z...

BIDRAG

Organisering av vandringsleder

Nu kan de aktörer som vill påbörja eller fortsätta stärka arbetet med vandringsleder söka bidrag från Naturvårdsverket. Ansök senast den 9 januari 2024 för att få ta del av de medel vi fördelar under 2024.

Vem får söka? Vad kan jag söka för? Ansökningsperiod

Kommunerna

Kommunen har en nyckelroll i att skapa förutsättningar för friluftsliv. Genom långsiktig fysisk planering, markinnehav, skydd och skötsel av natur, aktiviteter inom skola och omsorg, stöd till friluftorganisationer, dialog och näringslivsutveckling kan kommunen bidra till människors möjligheter att vistas i naturen.

tillväxtverket

Sök finansiering guider och verktyg Statistik och analys Pub

Tillväxtverket / Om Tillväxtverket / Vikra regeringsuppdrag / Utveckla infrastruktur för turism

Utveckla infrastruktur för turism

Pågående

Tillväxtverket ger under åren 2021-2024 investeringsstöd för att utveckla infrastrukturen för rekreation och turism i landsbygd. Stödet förmedlas via utlysningar.

NATURVÅRDSVERKET

MENY ☰

ÄMNESOMRÅDEN VÄGLEDNING OCH STÖD DATA OCH STATISTIK BIDRAG

Start > Om oss > Aktuellt > Dokumentation > Tankesmedjan för friluftsliv 2023

Tankesmedjan för friluftsliv 2023

Mistra Sport & Outdoors

Ett forsknings- och samverkansprogram för att skapa kunskap och lösningar för ökad hållbarhet inom idrotten och friluftslivet.

Vi tror att samverkan mellan forskning, organisationer, myndigheter och företag är vägen framåt.

NATURTURISM FÖRETAGEN

Nyheter Natur- och ekoturism Nature's Best Om oss

Utbildningar

Turism på annans mark

Några konkreta exempel...

Psykisk hälsa och naturkontakt

Samverkan med civilsamhället

Ett exempel ”Häng med oss ut”



[Minskad psykisk ohälsa, genom friluftsliv – en film om projektet Häng med oss ut – YouTube](#)
[Häng med oss ut JKPG 2021 - YouTube](#)



Häng med oss ut JKPG 2021



Hälsa i Harmoni
59 prenumeranter

Prenumerera

👍 3



🔗 Dela



[Häng med oss ut JKPG 2021 - YouTube](#)

Ingångar till olika målgrupper

- **Barn & unga**

- Via BUP
- Via vårdcentral och hälsocenter

- Via elevhälsan
- Genom utomhuspedagogik
- Ung arena (Hemmasittare)

- **Vuxna**

Samarbetspartners på Kommunal utveckling

- Via Recovery college
- Via Peer support arbetet
- Funktionsnedsättning (Boendestöd)
- Hälsan spelar roll (funktionsnedsättning)

Samarbetspartners på Region Jönköpings läns verksamheter så som

- Specialist psykiatri
- Funktionsnedsättning (Boendestöd)
- Hälsan spelar roll (funktionsnedsättning)

- **Äldre**

- Via äldreboenden, träffpunkter och dyl.

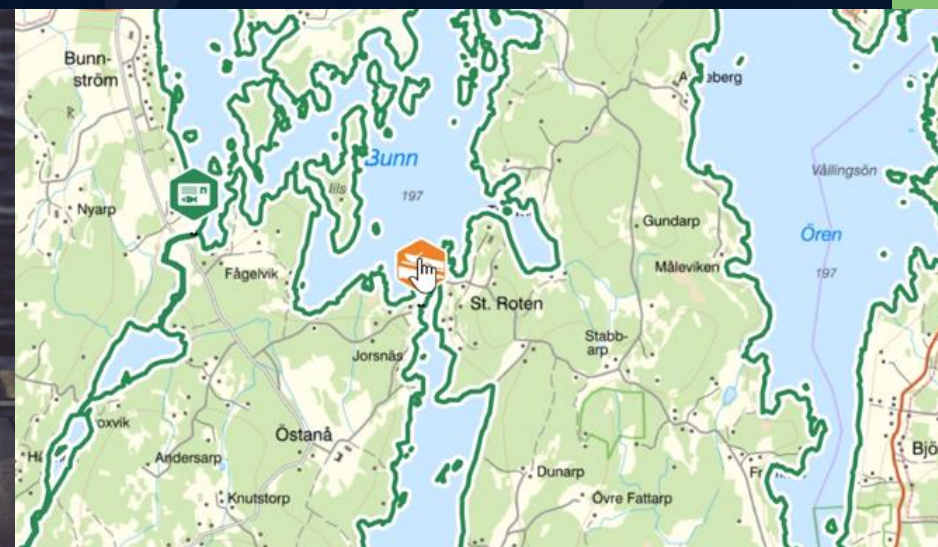
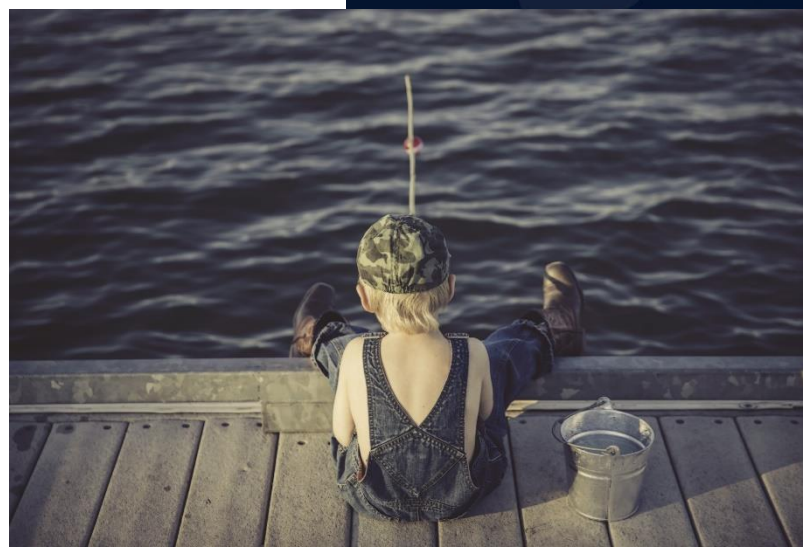
Gemensamt för alla oavsett ålder

- Via vårdcentral och hälsocenter
- Via handlingsplaner inom "Bästa platsen"
- Via strategigrupper
- Kopplat till ofrivillig ensamhet



Webbplattform om fiske

- Allt om fisket i länet för kommuninvånare och besökare
- Innehåll
 - Karttjänst
 - Fisketips och artfakta
 - Säkerhet
 - Fiskemetoder + filmer
 - Kompetenshöjande artiklar
 - Allemansrätten
 - Kunskap om fiskemetoder
 - Boenden, ramper etc.
 - Landfiske mm
- Styrgrupp:
 - Kommunal utveckling
 - Länsstyrelsen
 - Vattenägare Jönköpings län
 - Fiskevårdsområde
 - Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund
 - Smålands Turism



Smålandsledens ledorganisation

- ett förstärkt och förtydligt arbetsätt och uppdrag



KOMMUNAL UTVECKLING
JÖNKÖPINGS LÄN



Region
Jönköpings län



Smålandsleden är ett kluster av flera mindre leder som tillsammans bildar 90 mil vandring. Leden sträcker sig genom 13 kommuner och erbjuder ett varierat landskap med naturtyper och djurliv som är typiskt för vår del av Sverige.



VISION



Smålandsleden är en välkänd upptäckarled som ger alla en möjlighet att uppleva småländsk natur- och kultur.

#1

Nationellt ramverk för vandringsleder

Fem kriterier för att lyckas



Organisation



Fysisk led



Kommunikation



Upplevelser



Service

#2

Varför är vandring viktigt ?

Förbättrad folkhälsa, vår kanske viktigaste sparplattform

- Allt fler vill vandra:
enkelt, tillgängligt och "billigt"
- Vandring är hälsa:
stärker fysiskt och psykiskt
välmående
- Vandringsleder och
idrottsanläggningar:
båda viktiga, en enklare
- Friskare människor:
ovärderligt



Världens hetaste turism ger just nu tio gånger pengarna

- Sverige ökar: rekordmånga ute på lederna
- Världens hetaste äventyrsaktivitet: hiking/trekking/walking
- Finska vandringsleder: 10 euro tillbaka per investerad euro
- Skottland: 1 pund ut = 7 pund tillbaka (socialt, sjukvård, turism)



Vandringsleder sätter kommuner och regioner på kartan

- Vandringleder som resurs
- Livskvalitet och stolthet för lokalbefolkning
- Social hållbarhet – gemenskap och engagemang
- Miljömässigt hållbar turism/fritidsaktivitet
- Stärker kommunens varumärke – företagsetablering och inflyttning



Tre benhårda argument för att investera i kvalitetssäkrade vandringsleder:

- Förbättrad folkhälsa:
Högre livskvalitet och sparad sjukvård
- Ökad lokal turism:
en krona ut är tio kronor in
- Attraktivare kommun/region:
företagsetablering
arbetstillfällen
inflyttning



#3

Smålandsledens organisation



Ledsamordnare

Styrgrupp:

Arbetsutskott för friluftsliv
inom Kommunal utveckling
Regional utveckling

Verkställande:

Regional utveckling och
Kommunal utveckling

Ledförvaltare och Ledansvariga

De 13 kommunerna

Friluftsliv & turism:

Friluftslivsnätverket
Besöksnäringssamordnare

Ledpartners

Regionalt samverkansråd

gröna frågor:

Styrgruppen +
Sektion folkhälsa
Länsstyrelsen

Markägare
Civilsamhället
Entreprenörer
Kyrkan mfl mfl

Kalmar och Kronoberg län

Huvudansvar för de fem kvalitetskriterierna (* se bilagor)



Organisation

Regionen säkerställer organisationen



Fysisk led

Kommunerna säkerställer drift och skötsel på den fysiska leden



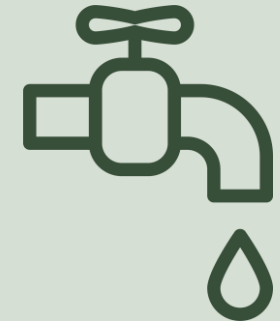
Kommunikation

Regionen säkerställer kommunikationen



Upplevelser

Upplevelse sker i **samverkan med ledpartners** och alla intressenter på leden



Service

Service sker i **samverkan med ledpartners** och alla intressenter på leden

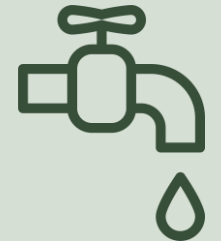
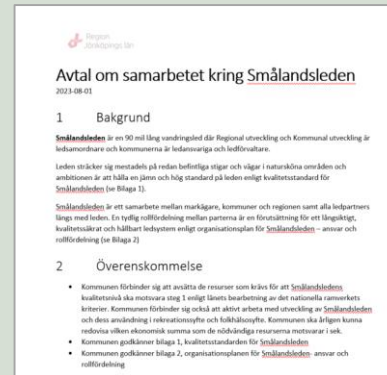
Förstärka och förbättra arbetet via...



1. Förnyat och förstärkt uppdraget i varje kommun (avtal finns sedan 2012)

Tre saker vi behöver vara överens om


- ✓ Ny organisationsplan
- ✓ Kvalitetskriterier i tre steg
- ✓ Förtydliga budgeten – de förbinder sig att avsätta de resurser som krävs för att hålla den gemensamma kvalitetsnivån på Smålandsleden



2. Förnyat och förstärkt uppdrag regionalt







Tack!



KOMMUNAL UTVECKLING
JÖNKÖPINGS LÄN



Region
Jönköpings län

Smålandsledens ledorganisation

Bilagor



Historik

- **2012 söktes EU medel till ett två årigt projekt som beviljades.**
- Huvudman var dåvarande Landstinget i Jönköpings län
- 60 mil valdes ut inledningsvis men är idag 90 mil
- Projektet avslutades 2014/2015.
- **2015-01-01 permanent verksamhet.**
- 30% tillsvidare tjänst via Mullsjö kommun men finansierades av Regional utveckling
- **2021-09-01 del av tjänst på Kommunal utveckling – strategiskt ledutveckling tillsammans med Regional utveckling.**
- **2023 HT befästa ny organisation som är framtagen i bred samverkan lokalt och regionalt + att vi är aktiva parter i det nationella arbetet**

- **Se outdoor.smålandsleden.se**



(*) Ansvar Ledsamordnare

Regional och kommunal utveckling

- Strategisk utveckling inkl. Upprätta Vision, strategi och långsiktig plan, Ansvara för framtagande och underhåll av styrdokument, skyltstandard, varumärkets plattformar, etc.
- Marknadsföring och PR (Public Relations)
- Framtagande och underhåll av hemsida för Smålandsleden
- Samordning med näringslivet
- Affärs- och produktutveckling längs leden
- Statistik och analys
- Upprätta avtal mellan Region Jönköpings län och länets 13 kommuner
- Assistera och stödja kommunerna
- Skötselutbildningar
- Statusinventering vid behov

Forts. **Ansvar Ledsamordnare**

- Uppdatera digitalt kartmaterial
- Fungera som kontakt- och informationsnav för ledpartners
- Systemstöd för felanmälan
- Tillsynsansvar var 3-5 år (Kvalitetssäkring)
- Samlad inköpsportal för skyltar, markeringar etc.
- Efterlevnad av kvalitetskriterierna enligt det nationella ramverket för vandringsleder
- Dialog och rapportering till Primärkommunalt samverkansorgan (PKS) det är ett forum för länets kommunstyrelseordförande
- Dialog med kommundirektörerna
- Övergripande dialog med Länstrafiken
- Söka externa medel för ledutveckling
- Förstärka kopplingar till RUS en och Besöksnäringstrategin

Ansvar Ledansvarig och Ledförvaltare

Kommunerna

- Underhåll av/åtgärda brister på leden
- Meddela driftstörning till ledsamordnaren
- Utveckla leden tillsammans med övriga parter
- Kvalitetsrapport årligen utifrån gemensamt uppsatta kriterier
- Tar beslut om eventuell ny leddragning i dialog med ledsamordnaren.
- Markägaravtal
- Försäkring gentemot markägare
- Höja och tillgängliggöra upplevelsevärdet längs med leden.
- Uppdatering av sin kommunkarta/kartproduktion
- Samordning av det lokala näringslivet
- Upprätta en samverkansplan med Länsstyrelsen när leden passerar ett naturreservat
- På sikt avsätta en dedikerad budget till Smålandsleden

Natur

Naturen är en av de viktigaste resurserna för turism i Sverige. I Jönköpings län är naturen varierad med skog, sjöar och vattenleder. Här finns Sveriges näst största sjö, Vättern som erbjuder allt från kristallklara bad till möjligheter för fartfyllda vattenaktiviteter. Länet bjuder även på ett unikt biosfärområde och en nationalpark med vild och vacker natur. Här finns också ett äventyrsberg som lockar med skidåkning på vintrarna och cykelaktiviteter på sommarhalvåret. Möjligheterna för utomhusaktiviteter som vandring, golf, paddling, ridning och fritidsfiske är stora och i länet finns mycket att upptäcka för den nyfikna och aktiva naturälskaren.

Den regionala organisationen ska vara drivande i arbetet att ta fram en strategisk plan för utveckling av mountainbike- och rekreationscykling i Jönköpings län samt bidra till att stärka näringslivet med koppling till cykling.

Den regionala organisationen ska vara drivande i utvecklingsarbetet och ta fram riktlinjer samt en regional ledstruktur för Smålandsleden tillsammans med kommunerna. Detta sker i överensstämmelse med det regionala uppdraget kopplat till friluftsliv och det nationella ramverket för vandringsleder.



Västersjön, Jönköping. Fotograf: Sara Landsredt.

Utdrag från
Strategi för
hållbar
besöksnäring i
jönköpingslän
2023-2030



Åsens by, Aneby. Fotograf: Emma Ivarsson.

För att stärka kulturen som besöksmål ska den regionala organisationen:

- vara drivande i arbetet med att stärka kopplingen mellan besöksnäring och högkvalitativ design, hantverk och industri.
- stärka den interna kulturdialogen och i samklang med den regionala kulturplanen ta fram prioriteringar för kulturdriven platsutveckling och för utveckling av besöksmål.
- samverka med länets kommuner, besöksnäringföretag och civilsamhälle för platsutveckling kring kultur och kulturarv.
- dra nytta av digitaliseringens möjlighet för att stärka kopplingen mellan kulturarv och dagens samhälle.

Kultur

Jönköpings län är välkänt för tillverkningsindustri, entreprenörskap och design, inte minst med koppling till möbler. Det kreativa kunnandet i länet och platserna för skapande och tillverkning kan utvecklas till attraktiva besöksmål som ger fler reseanledningar till vårt län. Kulturutbudet och kulturmiljöerna i länet stärker länets identitet och attraktion. Kulturen måste vara lättillgänglig för besökare och invånare att komma nära, ta del av och aktivt delta i.

Vem bär ansvar?

Min hälsa

Individens eget ansvar

Samhällets ansvar
att skapa förusättningar

